

Bjarne Ibsen og Evald Bundgaard Iversen

Foreningers involvering i at bevare og udvikle lokalsamfund i landdistrikter

Hvor meget involverer foreninger i landdistrikter sig i lokalsamfundets udvikling, og hvad kan forklare forskelle på involvering? Analysen af denne problemstilling bygger på data fra en spørgeskemaundersøgelse i 2022 af alle typer foreninger i fire landkommuner. Analysen, der er inspireret af nyinstitutionel teori, viser, at langt de fleste foreninger involverer sig i opgaver, der har som formål at bevare eller udvikle lokale forhold og institutioner, og foreningerne har også en positiv holdning til at bidrage til udviklingen af lokalsamfundet. Foreningernes involvering i lokalsamfundet afhænger især af lokalsamfundets størrelse, foreningens primære mål samt foreningens størrelse og ressourcer, mens foreningens alder, den kommunale kontekst og den offentlige støtte har lille betydning for involveringen.

Nøgleord: foreninger, landdistrikter, lokalsamfundsstørrelse, foreningstype, foreningskapacitet

I et Danmark under forandring – med voksende urbanisering, større kommuner, lukning af lokale forretninger og virksomheder samt centralisering af offentlige institutioner inden for politi, domstole, sygehuse og velfærdsinstitutioner – argumenteres der ofte for, at civilsamfundet, og især foreningslivet, er en kraft, der kan holde liv i og skabe udvikling i landdistrikterne (Realdania, 2023).

Foreningerne står for en række opgaver og aktiviteter i lokalsamfundet. For eksempel varetager ejerforeninger lokale boligejeres interesser, idrætsforeninger giver børn og voksne mulighed for at dyrke idræt, og pensionistforeninger samler ældre til sociale aktiviteter (Ibsen, Thøgersen og Levinsen, 2013). Mange foreninger involverer sig imidlertid også i bredere forstand i lokalsamfundets kollektive opgaver og interesser (Ibsen og Iversen, 2022), fx hvis kommunen har planer om at lukke den lokale skole, forsamlingshuset trænger til renovering, eller købmanden er truet af lukning. Tidligere forskning har vist, at hovedparten af foreningerne engagerer sig i forskellige former for samskabelse med de kommunale forvaltninger og institutioner, men der er store forskelle på, hvor meget og hvordan foreningerne engagerer sig (Levinsen og Ibsen, 2020). Denne artikel har som formål at belyse, hvilke foreningskarakteristika der har betydning for, om foreninger i landdistrikter involverer sig i det lokalsamfund, de er en del af.

Civilsamfundet har historisk haft stor betydning i landdistrikter og mindre bysamfund (Eriksen, 1996), og foreninger og organisationer har været omdrejningspunktet for mobilisering og organisering af fælles interesser, der både har givet identitet og indflydelse. Nyere forskning tyder på, at foreninger, selvejende institutioner og civilt engagement generelt fylder mere i landdistrikterne end i byerne. Antallet af foreninger, selvejende skoler, velfærdsinstitutioner, forsamlingshuse, idrætshaller og kulturfaciliteter er forholdsvis meget større i landdistrikter (Boje og Ibsen, 2006; Ibsen, Thøgersen og Levinsen, 2013; Thøgersen, 2012; Forsberg, Iversen og Høyer-Kruse, 2017; Toft og Jensen, 2017). Borgere på landet er også mere aktive i lokale foreninger (Sørensen, 2016), engagerer sig i højere grad i frivilligt arbejde (Sørensen og Levinsen, 2010; Sørensen, 2016; Espersen et al., 2021: 46; Ibsen, 2024) og har større tillid til og modtager hjælp fra folk i lokalsamfundet (Sørensen, 2016; Schmidt, Ibsen og Iversen, 2023) end borgere i mere urbaniserede områder. På det anekdotiske plan er der også mange eksempler på, hvordan foreninger og frivillige på landet påtager sig andre opgaver, end man gør i mere urbaniserede lokalsamfund, fx drift af fælles varmeanlæg, hjælp til den lokale købmand, pasning af grønne arealer og ugentlig buskørsel af ældre til nærmeste by (Iversen, Schmidt og Ibsen, 2023).

Erindringer om civilsamfundets historiske betydning forstærkes i disse år af idéer om ”politik nedefra” med visioner om medborgerskab og samskabelse, hvor initiativer i højere grad kommer fra borgerne, og kommunale opgaver løses i samarbejde med foreninger og frivillige (Ibsen og Espersen, 2016; Ibsen, 2020; Thuesen et al., 2022). Det er ikke nyt, at dele af foreningslivet involverer sig i opgaver i lokalsamfundet, som ikke i snæver forstand vedrører den enkelte forenings formål og interesser, men da samskabelse for alvor kom på den politiske dagsorden i begyndelsen af 2010’erne, fik denne side af foreningernes virke større opmærksomhed (Ibsen, 2020: 7-11). Centralisering af offentlige institutioner og erhvervsliv samt et stigende antal beboere, hvoraf de ældre udgør en voksende andel (Udvalget for levedygtige landsbyer, 2018; Thuesen et al., 2022), har medført, at den personlige kontakt mellem engagerede borgere i civilsamfundet og offentlige institutioner er svækket på landet (Thøgersen, 2012). Desuden er borgerne blevet mindre afhængige af hinanden og lokale arbejdspladser og institutioner, og beboersammensætningen er mindre homogen, hvilket har betydning for tilliden og gensidigheden mellem borgerne (Putnam, 2000, 2006). De ovenfor refererede undersøgelser, som har påvist, at foreningslivet og det civile engagement er stærkere på landet end i byerne, har dog ikke belyst, om det også gælder for foreningernes involvering i lokalsamfundets bevarelse og udvikling i bredere forstand, og om dette blandt andet afhænger af lokalsamfundets størrelse og urbaniseringsgrad. Det er disse videnskuller, vi

adresserer i denne artikel ved at undersøge følgende overordnede problemstilling: Hvilke forhold ved og rammer for foreningerne i landdistrikterne har betydning for deres involvering i lokalsamfundets bevarelse og udvikling?

Da forskningsprojektet tog sigte på at undersøge foreningers involvering i lokalsamfundet i landdistrikter, er undersøgelsen afgrænset til fire landkommuner: Skive Kommune, Tønder Kommune, Assens Kommune og Vordingborg Kommune. Et landdistrikt er defineret som et område, hvor beboerne har mere end 30 minutters transporttid til en af de 11 største byer i Danmark (Erhvervsministeriet, 2020). Undersøgelsen er afgrænset til foreninger, der er frivillige sammenslutninger af borgere om en fælles interesse, ledes efter formelle regler og demokratiske principper, formelt er uafhængige af det offentlige og baseret på nonprofitprincipper (Ibsen og Habermann, 2006). Når vi i artiklen bruger udtrykket ”involvering i lokalsamfundet”, mener vi foreningernes deltagelse og engagement i kollektive opgaver, dvs. initiativer, planer, aktiviteter, institutioner mv., som har en væsentlig betydning for lokalsamfundets bevarelse og udvikling. Enten ved at tage del i diskussioner og interessekampe om lokalsamfundet eller ved at deltage i udviklingen og produktionen af service og velfærd, der ikke snævert vedrører foreningens egne aktiviteter og mål.

Efter denne indledning følger et afsnit om nyinstitutionel teori, som er undersøgelsens teoretiske inspiration. Dette efterfølges af et afsnit med begrundelser for fem hypoteser, der undersøges empirisk. Derpå følger et metodeafsnit, inden resultaterne af de statistiske analyser præsenteres. Artiklen afsluttes med en diskussion af resultaterne og deres praktiske og politiske perspektiver.

Nyinstitutionel teori som analytisk inspiration

De seneste to årtier har nyinstitutionel teori præget forskningen i det organiserede civilsamfund og foreningers og frivillige organisationers samarbejde med den offentlige sektor (Enjolras og Trætteberg, 2021). Ifølge nyinstitutionel teori er det primært organisationers kontekst, der forklarer deres handlinger, dvs. regler, normer, kultur og historie, der muliggør og begrænser handlinger. Inspireret af Scott (1995, 2013) skelnes der mellem rational choice institutionalisme (RCI), sociologisk institutionalisme (SI) og historisk institutionalisme (HI).

RCI lægger vægt på de formelle og understøttende rammers betydning for adfærd og handlinger i form af love, regler, incitamenter og andre styringsformer. “[I]ndividual and collective actors (such as organisations) are assumed to have interests which they pursue in an intended rational manner” (Scott, 1995: xiv). Set i dette perspektiv vil regler og understøttende rammer, der gør samarbejde mere attraktivt, påvirke foreningernes involvering i lokalsamfundet, og det kan variere på tværs af kommuner, lokalsamfund og foreningstyper.

SI fokuserer i højere grad på de uformelle spilleregler betydning og antager, at individer og organisationer handler ud fra en ”passendehedslogik”, der afgør, hvad der er legitim adfærd i forhold til forventninger og normer. Mennesker og organisationer gør, hvad der forventes af dem (March og Olsen, 1989: 22) inden for et sæt af principper og praksisser, der udgør en institutionel ramme, som skaber og vedligeholder ”spillets regler” for, hvordan man håndterer og finder løsninger på et problem (Meyer og Rowan, 1977; Scott, 2013). Ud fra dette perspektiv er omfanget og karakteren af samarbejdet mellem foreninger og andre aktører påvirket af dominerende normer i den kontekst, de opererer i.

I HI tillægges historien betydning for nutidens strukturer og handlinger (Thelen, 1999). Det organisatoriske mønster (fx ”arbejdsdelingen” af samfundsopgaver mellem den kommercielle, den offentlige og den frivillige sektor), som blev dannet for flere årtier siden, har en tendens til at fortsætte, selvom de samfundsmæssige forhold har ændret sig. Inden for HI taler man om historiske spor, der former nutiden, både i form af konkrete organisationsstrukturer og mentale, kognitive systemer (fx forståelsen af hvilke opgaver den offentlige sektor skal varetage). Visse handlingsmuligheder kan være vanskelige at ændre, når de er etableret. Det gælder også foreningers samarbejde med det offentlige (Henriksen, Strømsnes og Svedberg, 2019).

Hypoteser

Inspireret af disse tre komplementære tilgange til nyinstitutionel teori og resultater fra lignende undersøgelser analyseres fem hypoteser for foreningernes involvering i lokalsamfundet, som begrundes i det følgende.

For det første antages det, at den kommunale kontekst har betydning for foreningernes involvering. Det er således sandsynligt, at den kommunale politik for lokalsamfund samt direkte og indirekte økonomisk støtte til foreninger har indflydelse på foreningernes involvering i lokalsamfundet. Forskellene mellem kommunerne på dette område er imidlertid små (Iversen, Schmidt og Ibsen, 2023), og derfor forventes det ikke, at den kommunale politik kan forklare forskelle på foreningernes involvering. Til gengæld varierer foreningslivets udbredelse og borgernes engagement i civilsamfundet betydeligt mellem kommunerne. På tre mål derfor (relative antal foreninger, andel som udfører frivilligt arbejde, og andel af børn som går i en privat eller fri skole) er engagementet størst i Tønder Kommune (bilag 1 i supplerende materiale). Vi antager derfor, inspireret af SI, at det større civilsamfundsengagement i Tønder Kommune har en positiv betydning for foreningernes involvering i lokalsamfundet.

For det andet antages det, at den lokale kontekst, især lokalsamfundets størrelse og urbaniseringsgrad, har betydning for, hvor meget foreningerne involve-

rer sig i lokalsamfundet. Dels antages det, at foreninger i mindre lokalsamfund er mere afhængige af samarbejde med andre lokale aktører, end foreninger i større og mere urbaniserede lokalsamfund er, hvilket ifølge RCI har indvirkning på foreningernes vilje til at involvere sig i lokalsamfundet. For eksempel vil eksistensen af en lokal skole med tilhørende faciliteter være en vigtig forudsætning for nogle idræts-, fritids- og kulturforeninger (Iversen, Fehsenfeld og Ibsen, 2023a). Dels antages det, at der i de mindre lokalsamfund er en stærkere norm for, at borgerne og civilsamfundet engagerer sig i fællesskabets bedste, end der er i mere urbaniserede lokalsamfund, hvilket i henhold til SI kan antages at påvirke foreningernes involvering. Ifølge en borgerundersøgelse i de samme kommuner, hvor denne foreningsundersøgelse blev gennemført, har borgerne i de mindste lokalsamfund en mere positiv holdning til at engagere sig i lokalsamfundet, end borgerne i større og mere urbaniserede lokalsamfund har (Schmidt, Ibsen og Iversen, 2023). Vi antager desuden, at foreninger i mindre lokalsamfund i højere grad opfatter sig som ”lokalforeninger” med en stærk lokal identitet til forskel fra foreninger i større og mere urbaniserede lokalsamfund, der i højere grad forstår sig som ”aktivitetsforeninger” for en specifik aktivitet eller sag (Levinsen og Ibsen, 2020: 58). Det er i overensstemmelse med en kommunitaristisk inspireret antagelse, at engagement i et territorielt lokalsamfund i højere grad fører til social inklusion end til engagement i et emne eller en sag (Ansell, 2003).

For det tredje antages det, inspireret af både RCI og SI, at foreningernes involvering i lokalsamfundets udvikling afhænger af den samfundsmæssige kontekst, her forstået som det samfundsområde, foreningens formål og aktiviteter falder inden for. Primært fordi foreninger har forskellige interesser, som de forfølger, og derfor har en større interesse i at involvere sig i de sider af lokalsamfundet, som har betydning for foreningens eksistens. Men også fordi der på forskellige områder af foreningslivet er divergerende normer for foreningernes mulige samfundsmæssige rolle, fx i synet på foreningernes autonomi. En tidligere foreningsundersøgelse viser, at foreninger på velfærdsområdet (social hjælp, forebyggelse, sundhed mv.) i højere grad samarbejder med kommunale institutioner, end foreninger inden for fritids- og kulturområdet gør, men at samarbejdets omfang afhænger af institutionstypen (Ibsen og Levinsen, 2019a: 26). Det antages derfor, at foreninger, der tager sigte på at understøtte udviklingen i et lokalområde i bred forstand, som borger- og boligforeninger og lokalråd især gør, i højere grad involverer sig bredt i lokalsamfundet, end foreninger for mere specifikke interesser (fx idræt), som antages især at involvere sig i lokalsamfundet på områder, hvor der er sammenfald mellem foreningens interesser og det afgrænsede indsatsområde.

For det fjerde antages det, at foreningernes kapacitet – i form af antal medlemmer, frivillige og lønnede medarbejdere samt økonomi – har betydning for deres involvering i lokalsamfundets udvikling. Antagelsen underbygges af undersøgelser, der viser, at foreningers evne til at realisere deres mål afhænger af, hvor mange ressourcer de har, hvilket i en foreningssammenhæng især afhænger af antallet af medlemmer og antallet af frivillige (Hall et al., 2003). Hypotesen er desuden inspireret af RCI, hvoraf følger, at offentlig støtte skaber afhængighed af kommunen, hvilket øger den enkelte forenings incitament til at involvere sig i kommunale indsatser i lokalsamfundet, samt at lønnede medarbejdere har en interesse i at styrke foreningen og derved forbedre grundlaget for deres ansættelse. En dansk foreningsundersøgelse har da også påvist en positiv sammenhæng mellem foreningers ressourcer – især antallet af medlemmer og frivillige – og deres samarbejde med kommunale institutioner (Levinsen og Ibsen, 2020: 56-57).

For det femte antages det, at foreningens alder har betydning for, hvor meget den involverer sig i lokalsamfundet. Inspireret af HI er det sandsynligt, at gamle foreninger i højere grad end nye involverer sig i lokalsamfundet, fordi de blev dannet i en tid, hvor foreninger i højere grad end i dag havde en lokal identitet, som så at sige hænger ved. En analyse af udviklingen i foreningslivet fra 2004 til 2010 på Fyn, Langeland og Ærø viste et svagt fald i andelen af foreninger, som primært opfattede sig som foreninger for beboere i et lokalsamfund, hvilket især kunne tilskrives, at nydannede foreninger i mindre grad end ældre foreninger opfattede sig som foreninger for et specifikt lokalsamfund (Ibsen, Thøgersen og Levinsen, 2013: 57). Omvendt er det også en mulighed, inspireret af SI, at nye foreninger i større grad end ældre foreninger engagerer sig i opgaver og aktiviteter i lokalsamfundet, fordi der i nyere tid er mere fokus på, at foreninger skal indgå i dialog med myndigheder om at tage del i opgaver og indsatser i lokalsamfundet (Ibsen, Thøgersen og Levinsen, 2020).

Metode

Analyserne af problemstillingen og hypoteserne er baseret på data fra en spørgeskemaundersøgelse af foreningerne i fire kommuner – Skive, Tønder, Assens og Vordingborg – som blev udvalgt, fordi de har landdistrikter mere end 30 minutters kørsel fra en af de 11 største byer i Danmark (Erhvervsministeriet, 2020) og samtidig repræsenterer forskellighed i forhold til geografisk lokation og civilsamfundsmæssigt engagement (se bilag 1 i supplerende materiale).

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført fra begyndelsen af april til begyndelsen af maj 2022. Hver kommune havde stillet navne og mailadresser til rådighed på alle foreninger registreret som hjemmehørende i kommunen. Hver

forening fik tilsendt en invitation til at deltage i undersøgelsen via e-mail med et link til spørgeskemaet. Efter to rykkere endte svarprocenten på 46 (se tabel 1). Spørgeskemaet blev udviklet med sigte på at kunne teste de fem hypoteser.

Tabel 1: Antal foreninger som blev inviteret til at deltage i undersøgelsen, og andel som besvarede spørgeskemaet, opdelt på kommuner og foreningstyper (pct.)

	Besvarede hele spørgeskemaet	Besvarede delvist spørgeskemaet	Besvarede ikke spørgeskemaet	N
Kommune				
Assens	46	9	45	280
Skive	39	7	54	262
Tønder	38	7	55	378
Vordingborg	34	7	59	495
Foreningstype				
Lokalråd	51	6	43	49
Social og sundhedsformål	40	10	49	261
Kultur, fritid, aften-skole mv.	40	7	53	485
Boligområder, grundejere, forsamlingshuse mv.	29	6	65	211
Idræt, sport eller motion	39	8	54	379
Andet (arbejde, natur mv.)	30	0	70	30
Alle	38	8	54	1415

Analysens afhængige og uafhængige variable samt operationaliseringen deraf fremgår af tabel 2. De afhængige variable omfatter to sider af foreningernes involvering i lokalsamfundet: Den primære variabel er foreningernes konkrete involvering i opgaver, aktiviteter samt institutioner og virksomheder i lokalsamfundet inden for de seneste fem år. Analysen deraf suppleres med en analyse af foreningernes holdning og vilje til at involvere sig i lokale opgaver, hvis det bliver aktuelt. På begge spørgsmål er der spurgt om foreningens involvering på otte områder. Analysens uafhængige variable tager sigte på at kunne teste de fem hypoteser.

Hvad angår den kommunale kontekst er undersøgelsen som nævnt afgrænset til fire landkommuner, geografisk spredt i Danmark, hvor hovedparten af beboerne har mere end 30 minutters transporttid til en af de 11 største byer.

Hvad angår lokalsamfundskonteksten, opdeles foreningerne alene efter indbyggertallet i det lokalsamfund, som foreningen i spørgeskemaet har svaret, at den primært tilhører. Oplysninger om lokalsamfundenes størrelse er hentet fra kommunens hjemmeside og Wikipedia. Der skelnes mellem ”lokalsamfund med færre end 3000 indbyggere”, ”lokalsamfund med 3000 til 5000 indbyggere”, ”lokalsamfund med mere end 5000 indbyggere”, som omfatter de største byer i de udvalgte kommuner (Skive, Tønder, Assens, Vordingborg, Præstø og Stege), samt ”hele kommunen som lokalsamfund”. Opdelingen skyldes et ønske om dels at adskille større byer (i en landdistriktssammenhæng) fra mindre byer og landsbyer, dels at skelne mellem større og mindre landsbyer, fordi især sidstnævnte oplever de udfordringer, der er beskrevet i indledningen. Opdelingen tager desuden højde for ønsket om nogenlunde lige mange foreninger i de to sidstnævnte lokalsamfundstørrelser, hvilket giver det bedste grundlag for statistisk signifikante resultater.

Hvad angår den samfundsmæssige kontekst, er foreningerne opdelt i seks foreningstyper efter den del af samfundet, som foreningens primære formål og aktiviteter falder inden for: et lokalt område (omfatter to foreningstyper: ”lokalråd” og ”borger- og boligejerforeninger”); en aktivitet i fritiden (omfatter to foreningstyper: ”kultur- og fritidsforeninger” samt ”idrætsforeninger”); eller borgernes trivsel og sundhed (omfatter ”sociale og sundhedsfremmende foreninger”, blandt andet ældreforeninger). Denne opdeling bygger på tidligere foreningsundersøgelser, som viser, at der er væsentlige forskelle på blandt andet disse foreningstypers formål, aktiviteter, struktur og relationer til det offentlige (Ibsen, Thøgersen og Levinsen 2013). Indplaceringen af hver enkelt forening under de nævnte foreningstyper bygger på foreningernes navne og svar på, hvad de beskæftiger sig med samt kommunernes oplysninger.

Foreningens kapacitet er afgrænset til a) antallet af medlemmer som mål for størrelse, b) antallet af frivillige og om man benytter lønnet arbejdskraft som et mål for foreningens humane ressourcer samt c) den offentlige støttes andel af foreningens indtægter i seneste regnskabsår som et mål for økonomisk afhængighed af det offentlige. Alle variable bygger på foreningernes besvarelser i spørgeskemaet. Svarene blev efterfølgende omkodet til de kategorier, som fremgår af tabel 2, så antallet af foreninger i hver kategori for antal medlemmer og antal frivillige er nogenlunde lige store.

Foreningernes alder bruges som nævnt til at analysere, hvilken betydning det har for foreningernes involvering i lokalsamfundet, hvornår de blev dannet. Der skelnes mellem foreninger dannet før 1975, hvor mange af de nævnte forandringer i landdistrikterne ikke var begyndt; foreninger dannet efter 2000, hvor de store forandringer for alvor er sket; samt foreninger dannet derimellem.

Table 2: Undersøgelsens afhængige og uafhængige variable

AFHÆNGIGE VARIABLE

Foreningernes konkrete *involvering* i lokalsamfundet:

”Har foreningen inden for de seneste fem år deltaget i aktiviteter, opgaver og initiativer, der har som formål at støtte og udvikle aktiviteter, institutioner eller virksomheder i lokalsamfundet?” Områder/opgaver: lokal skole, lokal daginstitution, lokal ældreinstitution, dagligvarebutik, faciliteter til kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter, trafikforholdene i området, grønne områder, nye boliger. Svarmuligheder: ”ja, inden for de seneste fem år”, ”nej, men tidligere”, ”aldrig” eller ”ved ikke”

Foreningernes *holdning* til at involvere sig:

”Vil foreningen engagere sig i følgende institutioner, virksomheder, opgaver eller formål i det lokalsamfund, hvor foreningen primært hører til, hvis det blev aktuelt?” Svarmuligheder: ”ja, helt sikkert”, ”måske”, ”nej” eller ”ved ikke/ikke relevant”.

UAFHÆNGIGE VARIABLE

KOMMUNAL KONTEKST

- Assens
- Skive
- Tønder
- Vordingborg

KAPACITET

- Antal medlemmer
- 0-50
  - 50-175
  - > 175

LOKALSAMFUNDskonTEKST

Størrelse af lokalsamfund (indbyggere):

- > 5000
- 3000-5000
- < 3000

Antal frivillige

- 0-7
- 8-15
- > 15

SAMFUNDskonTEKST

Foreningen beskæftiger sig med:

- Borger-, bolig- og grundejerforeninger
- Lokalråd (findes ikke i Skive Kommune)
- Sociale og forebyggende foreninger
- Kultur- og fritidsforeninger
- Idrætsforeninger
- Andre typer foreninger

Lønnede medarbejdere seneste år

- Ja, i høj grad
- Ja, i nogen grad
- I mindre grad/slet ikke

Offentlig støtte andel af indtægter (pct.)

- 0
- 1-25
- 26-50
- 51-75
- 76-100

FORENINGENS HISTORIE (alder)

- Dannet før 1975
  - Dannet mellem 1975 og 1999
  - Dannet mellem 2000 og 2022
-

De statistiske analyser består af en regressionsanalyse af, hvilke foreningskarakteristika der har betydning for, om en forening involverer sig i lokalsamfundet. Da begge afhængige variable er nominale, er analysen gennemført som en logistisk regressionsanalyse, hvor den afhængige variabel skal være dikotom. Variablen for foreningernes involvering i lokalsamfundet de seneste fem år er derfor omkodet, så ”ja, inden for de seneste år” har værdien 1, og øvrige værdier (nej, men tidligere; aldrig; ved ikke) har værdien 0. Variablen for foreningernes holdning til at involvere sig, hvis det bliver aktuelt, er tilsvarende omkodet, så ”ja, helt sikkert” har værdien 1, og øvrige værdier (måske; nej; ved ikke) har værdien 0.

Foreningernes involvering i lokalsamfundets bevarelse og udvikling

Dette afsnit indeholder resultaterne af de statistiske analyser af foreningernes besvarelser angående deres ”involvering i aktiviteter, opgaver og initiativer i lokalsamfundet inden for de seneste fem år”. Da fem år er en forholdsvis lang periode, og involvering ofte afhænger af en konkret anledning, blev foreningerne også spurgt om deres ”holdning til at engagere sig på forskellige områder, hvis det bliver aktuelt”. I det følgende redegøres først for andelen af foreninger, som inden for de seneste fem år har involveret sig i forskellige aktiviteter, opgaver og initiativer i lokalsamfundet, samt andelen, som vil involvere sig, hvis det bliver aktuelt (tabel 3). Dernæst præsenteres den logistiske regressionsanalyse af, hvad der kan forklare forskellene på foreningernes involvering i de forskellige sider af lokalsamfundets bevarelse og udvikling (tabel 4).

De fleste foreninger i landdistrikter har inden for de seneste fem år forud for spørgeskemaets besvarelse involveret sig i en eller flere opgaver eller aktiviteter, der har væsentlig betydning for det lokalsamfund, hvor den enkelte forening hører til. Halvdelen har deltaget i aktiviteter eller opgaver, der vedrører ”faciliteter til kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter”; hver tredje har involveret sig i ”den lokale skole” og ”grønne områder”; hver femte har involveret sig i ”lokal daginstitution”, ”lokalt ældrecenter”, ”dagligvarebutik” og ”trafikforhold”, mens kun hver tiende har involveret sig i etableringen af ”nye boliger” (tabel 3). Svarene på holdningen til at involvere sig viser i store træk det samme mønster. Foreningerne vil først og fremmest involvere sig i ”lokal facilitet til kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter”, dernæst i den ”lokale skole” og lokalsamfundets ”grønne områder”, mens lidt færre vil involvere sig i ”lokal daginstitution”, ”lokalt plejehjem eller ældrecenter” samt ”områdets trafikforhold”. Mindst interesse for og vilje til at involvere sig i lokale forhold er der i forhold til ”lokal dagligvarebutik”, ”lokal privat virksomhed” og ”nye boliger” (tabel 3).

Table 3: Andel af foreninger i de fire landkommuner, a) som inden for de seneste fem år har involveret sig i opgaver, der har som formål at støtte og udvikle indsatser, institutioner eller virksomheder i lokalsamfundet, og b) som vil engagere sig i opgaver i lokalsamfundet, hvis det blev aktuelt (pct.)

	a) Har involveret sig ...					b) Vil engagere sig ...	
	Ja, inden for de seneste fem år	Nej, men tidligere	Aldrig	Ved ikke	N	Ja, helt sikkert	N
Aktiviteter, opgaver og initiativer i ...							
Lokal skole	36	16	38	10	544	33	521
Lokal daginstitution	20	9	60	10	516	24	513
Lokal ældreinstitution	16	10	62	12	525	23	519
Dagligvarebutik	21	9	57	13	514	19	510
Faciliteter til kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter	51	11	27	11	536	44	523
Trafikforholdene i området	18	7	62	13	516	26	515
Grønne områder	33	6	49	12	520	35	517
Nye boliger/boligområder	10	4	73	13	506	17	509

Men hvad kan forklare, at nogle foreninger involverer sig i lokalsamfundets forskellige opgaver og aktiviteter, mens andre ikke gør? I det følgende undersøges de fem hypoteser for analysen, som blev præsenteret tidligere. Ved at inddrage alle variable i samme logistiske regressionsanalyse tager analysen højde for de uafhængige variables indbyrdes sammenhæng, fx mellem foreningstype og foreningsstørrelse. Analysen koncentrerer sig om forklaringerne på foreningernes involvering i "lokal skole", "lokal daginstitution", "lokalt plejehjem eller ældrecenter", "dagligvarebutik", "privat virksomhed", "facilitet til kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter", "trafikforhold", "grønne områder" og "nye boliger", som kan læses i tabel 4, men inddrager også den tilsvarende analyse af foreningernes holdning til at involvere sig i de samme typer opgaver, aktiviteter og indsatser. Tabellen for denne del af analysen er ikke medtaget i artiklen, men kan læses i bilag 2 i det supplerende materiale.

Modsat vores forventning spiller den specifikke kommunale kontekst en lille rolle som forklaring på forskellene på foreningernes involvering i lokalsamfundet. Det vil sige, at forskelle mellem de fire kommuner i lille grad kan forklare forskelle i foreningernes konkrete involvering i samt holdning til at engagere sig, selvom der er mindre forskelle på enkelte områder. På baggrund af den foreliggende viden om borgernes engagement i civilsamfundet havde vi forventet, at foreningernes involvering i lokalsamfundet ville være større i Tønder Kommune end i de øvrige tre kommuner, men tendensen er snarere den modsatte. Den første hypotese kan således ikke bekræftes.

Til gengæld har lokalsamfundskonteksten, dvs. størrelsen af det lokalsamfund, hvor foreningen primært hører til, en betydning for foreningernes involvering på de fleste områder. Sandsynligheden for foreningernes involvering er signifikant større for foreninger, som primært hører til i lokalsamfund med færre end 3000 indbyggere, end for foreninger, der opererer i større lokalsamfund eller i hele kommunen. Holdningen til at involvere sig afhænger også stærkt af lokalsamfundskonteksten. Foreninger i små lokalsamfund med færre end 3000 indbyggere er mere villige end foreninger i større lokalsamfund til at involvere sig i forskellige opgaver i lokalsamfundet, hvis det bliver aktuelt. Det er en forholdsvis stærk sammenhæng, som bekræfter den anden hypotese. Dels fordi der er en positiv sammenhæng mellem små lokalsamfund og foreningsinvolvering i lokalsamfundet for alle undersøgte opgaver og indsatsområder (selvom sammenhængen ikke er statistisk signifikant for foreningernes involvering i "ældrecenter", "trafik" og "nye boliger"). Dels er odds ratio, dvs. sammenhængens styrke, forholdsvis stor sammenlignet med samfundskonteksten (foreningstype). Tidligere undersøgelser har vist, at jo mere en forening opfatter sig som en forening for et lokalområde og dets beboere, jo større er sandsyn-

ligheden for, at den samarbejder med en eller flere kommunale institutioner (Levinsen og Ibsen, 2020: 58). Men det er første gang, at det er dokumenteret, at lokalsamfundets størrelse og urbaniseringsgrad har væsentlig betydning for foreningers involvering i lokalsamfundets bevarelse og udvikling.

Samfundskonteksten for foreningens primære formål og aktiviteter, dvs. foreningstypen, har signifikant betydning på de fleste områder for involvering i lokalsamfundet. Men det gælder for hver foreningstype, at involvering i lokalsamfundet overvejende finder sted i forhold til opgaver og institutioner, som foreninger inden for den pågældende foreningstype har et interesse- og målgruppesammenfald med. Når det gælder ”skole”, involverer ”idrætsforeninger” sig signifikant mere end øvrige foreningstyper; ”socialforeninger” (som blandt andet omfatter ældreforeninger) involverer sig meget mere i ”ældrecentre”, end de øvrige foreningstyper gør; ”lokalråd” og ”idrætsforeninger” engagerer sig mere end de øvrige foreningstyper i ”faciliteter til kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter”; mens ”borger- og boligforeninger” og ”lokalråd” (ikke statistisk signifikant på grund af lille N) involverer sig meget mere i ”trafikforhold”, ”grønne områder” samt ”nye boliger”. Hvad angår holdningen til at involvere sig, skiller foreningstypen ”lokalråd” sig ud ved i meget højere grad at ville involvere sig, hvis det bliver aktuelt, men sandsynligheden for at involvere sig er også større hos ”borger- og boligforeninger” end hos mere aktivitetsspecifikke foreningstyper. Analysen viser således, at det har væsentlig betydning for foreningernes involvering i lokalsamfundets bevarelse og udvikling, hvilken samfundskontekst foreningens mål og aktiviteter tager sigte på, og bekræfter derved den tredje hypotese. Umiddelbart er dette ikke overraskende, og det svarer da også til resultaterne af den ovenfor nævnte undersøgelse af samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner (Ibsen og Levinsen, 2019a: 26), men det går imod udbredte forestillinger – både politisk og i landsorganisationer – om, at foreninger på tværs af deres specifikke interesser kan mobiliseres til i samarbejde med det offentlige at involvere sig i nogle af de udfordringer, velfærdssamfundet står over for. For eksempel en forventning om, at idrætsforeninger, der udgør omkring hver fjerde forening, vil engagere sig i almen forebyggelse på sundhedsområdet (Natorp og Thomassen, 2022).

Foreningens kapacitet har også signifikant betydning for involvering i lokalsamfundet. På alle aktivitets- og indsatsområder øges sandsynligheden for, at den enkelte forening har involveret sig i takt med antallet af medlemmer, men sammenhængen er ikke signifikant for ”daginstitution” og ”ældrecenter”. Det samme mønster gælder for antallet af frivillige: jo flere frivillige, jo større er sandsynligheden for involvering. Antallet af medlemmer og frivillige har signifikant betydning for holdningen til at involvere sig. Lønnede medarbejdere har

Table 4: Logistisk regressionsanalyse (odds ratio) af sammenhængen mellem foreningsvariable og foreningers involvering i opgaver, der har som formål at støtte og udvikle lokalsamfundet (N = 647)

	Opgaver som foreninger har involveret sig i de seneste fem år							
	Skole	Dag- institution	Ældre- center	Dagligvare- butik	Faciliteter	Trafik- forhold	Grønne områder	Nye boliger
Kommunal kontekst								
Assens Kommune (ref.)		**		**				
Skive Kommune	1,09	1,32	1,25	2,66***	0,82	0,72	1,56	1,48
Tønder Kommune	0,60 *	0,41**	0,71	1,09	0,56**	0,64	0,91	0,85
Vordingborg Kommune	0,89	0,69	0,86	1,77*	0,91	0,69	1,17	0,52
Lokalsamfundskontekst								
Hele kommunen (ref.)	**	***	*	***	***		***	
> 5000 indbyggere	1,45	0,61	1,16	1,09	1,82*	0,79	1,53	1,49
3000-5000 indbyggere	1,00	1,37	2,47**	5,80***	2,05**	1,08	1,33	2,65
< 3000 indbyggere	1,91**	2,61**	1,82	5,21***	3,30***	1,76	2,84***	2,96
Samfundskontekst (type)								
Borger- og boligforening (ref.)	***		***		**	***	***	***
Lokalråd	1,52	0,70	1,05	1,04	3,01*	0,92	2,22	1,21
Social forening	0,66	0,39**	4,70**	0,67	0,87	0,06***	0,08***	0,08***
Kultur- og fritidsforening	1,42	0,63	1,65	0,95	1,53	0,06***	0,18***	0,16***
Idrætsforening	2,60*	0,50	0,50	1,06	1,73*	0,05***	0,12***	0,11***
Anden type forening	2,17	0,95	4,17	2,47	0,68	0,14*	0,16**	0,99
Foreningskapacitet								
Antal medlemmer								
0-50 (ref.)	***	*		***	***	**		**
51-175	1,08	0,71	1,07	2,54**	1,64**	2,15*	1,35	0,63
> 175	2,44 ***	1,56	1,47	4,26**	4,57***	3,80***	1,71*	2,67*
Ved ikke/ikke svaret	1,10	1,97	1,35	2,19	1,56	2,66*	0,84	2,35

Antal frivillige								
0-7 (ref.)	**	***		***	***		***	
8-15	1,83**	2,48**	1,22	1,23	2,09***	1,18	2,40***	1,85
> 15	2,07***	3,50***	1,52	2,62***	2,45***	1,75	3,72***	1,38
Ved ikke/ikke svaret	1,27	1,82	0,70	0,79	1,06	0,57	1,95	0,44
Har lønnede medarbejdere								
Ja, i høj grad (reference)								
Ja, i nogen grad	0,99	1,12	1,50	0,39	0,85	1,92	0,49	0,75
I mindre grad/slet ikke	0,94	1,25	2,03	0,54	0,70	1,88	0,79	2,35
Ved ikke/ikke svaret	1,03	0,77	1,85	1,94	0,81	1,42	0,65	8,64
Får offentlig økonomisk støtte								
0 (ref.)	*	***						
1-25 pct.	1,98**	3,63***	1,44	1,38	1,45	1,81	1,34	0,97
25-50 pct.	1,74	1,51	1,00	1,20	1,52	1,71	0,52	0,35
50-75 pct.	0,84	1,83	0,54	1,96	2,11*	1,42	1,59	0,57
> 75 pct.	2,41**	3,30**	0,89	1,52	3,28***	5,24***	1,94	1,38
Ved ikke/ikke svaret	1,24	1,66	0,73	0,67	1,26	1,57	0,83	0,30
Foreningsens alder								
Dannet før 1975 (ref.)								
Dannet mellem 1975 og 1999	0,51**	0,63	1,34	0,67	0,66	1,20	0,86	0,89
Dannet mellem 2000 og 2022	1,35	1,24	0,77	1,20	1,11	1,05	1,43	0,74
Ved ikke/ikke svaret	0,84	1,14	1,21	1,07	0,78	0,59	1,07	0,94
Konstant	0,16**	0,03***	0,02***	0,02**	0,39	0,20	0,91	0,08
Nagelkerke R ²	.226	.245	.157	.242	.269	.397	.337	.328

Signifikans: * < 0,1, ** < 0,05, *** < 0,01.

ingen betydning, og offentlig støtte har lille betydning for involvering. Der er dog signifikant større sandsynlighed for involvering i ”skole”, ”daginstitution”, ”faciliteter” og ”trafik” blandt de forholdsvis få foreninger, hvor den offentlige støtte udgør mere end 75 pct. af indtægterne, sammenlignet med foreninger, der ikke får offentlig støtte. Der er desuden en klar tendens til, at foreninger, der modtager offentlig støtte, i højere grad vil involvere sig, hvis det bliver aktuelt, end foreninger, der ikke modtager nogen form for støtte. Antallet af medlemmer, antallet af frivillige og andelen af foreningens indtægter, der kommer fra det offentlige, har således forholdsvis stor betydning for, om foreningerne involverer sig i lokalsamfundet, hvilket bekræfter den fjerde hypotese. Det svarer til resultaterne af den tidligere refererede undersøgelse af samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner (Levinsen og Ibsen, 2020: 56-57). Men ligesom denne undersøgelse viser nærværende analyse, at den positive sammenhæng mellem foreningers kapacitet og involvering i lokalsamfundet først for alvor slår igennem for foreninger med forholdsvis mange medlemmer og frivillige, og derfor skal man være opmærksom på, at de fleste foreninger har færre end 100 medlemmer.

Endelig viser analysen, at foreningens alder ingen statistisk signifikant betydning har for foreningernes involvering i lokalsamfundets eksistens og udvikling. Dog er holdningen til at engagere sig lidt mere positiv hos nye (dannet siden 2000) end hos ældre foreninger. Analysen kan således ikke bekræfte den femte hypotese.

Konklusion, fortolkning og perspektivering

Sammenfatning

De fleste foreninger involverer sig i det lokalsamfund, de er en del af, ud over de aktiviteter og formål de selv arbejder for. Hvor meget og hvad, foreningerne involverer sig i, varierer dog meget afhængigt af den lokale kontekst, nærmere bestemt hvor stort lokalsamfundet er. Det gælder for de fleste områder, at foreninger i de mindste og mindst urbaniserede lokalsamfund involverer sig mere i lokalsamfundet, end foreninger i de større lokalsamfund gør. Samfundskonteksten for foreningernes virke, dvs. hvad de primært beskæftiger sig med eller foreningstype, spiller også en rolle, men det varierer fra område til område, hvilken foreningstype der involverer sig mest i et områdes udvikling. ”Idrætsforeninger” engagerer sig især i ”skole”, ”socialforeninger” involverer sig i ”ældrecenter”, og ”borger- og boligforeninger” samt ”lokalråd” involverer sig i ”trafikforhold”, ”grønne områder” og ”nye boliger”. Foreningens kapacitet har også betydning for dens involvering i lokalsamfundet. På alle områder er sandsynligheden for involvering større i foreninger med mange medlemmer og mange frivillige end

i foreninger med få. Derimod har den kommunale kontekst, om foreningen har lønnede medarbejdere, om den modtager offentlig støtte og dens alder ingen eller lille betydning for involvering i lokalsamfundet.

Hvad forklarer forskellene?

Hvordan kan de tre retninger inden for nyinstitutionel teori, som blev præsenteret tidligere i artiklen, bidrage til at forklare artiklens hovedresultat, at foreninger i de mindste lokalsamfund i højere grad involverer sig i lokalsamfundet, end foreninger i større og mere urbaniserede lokalsamfund gør?

I henhold til historisk institutionalisme (HI) kunne forklaringen være, at der i mange landsbyer er stærke traditioner for civilt engagement, som kvalitative studier har vist (Iversen, Fehsenfeld og Ibsen, 2023a; Iversen, Schmidt og Ibsen, 2023) ”hænger ved” i foreningerne, blandt andet fordi bestyrelse og frivillige ofte har boet i lokalområdet i mange år. Den statistiske analyse kan dog ikke bekræfte, at ældre foreninger involverer sig mere i lokalsamfundet, end nye foreninger gør.

Ifølge rational choice institutionalisme (RCI) vil organisationer tilpasse sig rammer og vilkår i bestræbelsen på at nå deres mål. Når foreningerne i de mindste lokalsamfund i højere grad end foreninger i større lokalsamfund involverer sig i lokalsamfundet, kan det derfor skyldes, at deres eksistens afhænger mere af, at der fx er faciliteter til møder og aktiviteter i lokalområdet, og at der er en skole, som skaber en lokal tilknytning for børn og forældre (Iversen, Fehsenfeld og Ibsen, 2023b). Meget af foreningernes engagement i lokalsamfundet er reaktioner på fx planer om lukning af den lokale skole eller dagligvarebutik. Sådanne ”trusler” mod lokalsamfundet opleves i mindre grad i større lokalsamfund. Et kvalitativt studie i otte lokalsamfund i de samme fire kommuner viser, at foreningerne opfatter det som en ”nødvendighed” at involvere sig (Iversen, Schmidt og Ibsen, 2023).

Inspireret af sociologisk institutionalisme (SI) kan forskelle mellem store og små lokalsamfund på, hvor meget foreninger involverer sig i lokalsamfundet, skyldes, at det i højere grad er en norm i mindre lokalsamfund end i mere urbaniserede lokalsamfund, at man engagerer sig i lokalsamfundet, blandt andet i foreninger, og selv står for aktiviteter og indsatser. Det tyder svarene på i en borgersurvey, der blev gennemført i de samme fire kommuner, som denne undersøgelse blev gennemført i. Borgerne i de mindste lokalsamfund svarer i meget højere grad end borgerne i større lokalsamfund og byer, at ”man er god til at hjælpe hinanden i lokalområdet, når der er brug for det”, og at de ”vil engagere sig i tiltag, ideer eller planer for at udvikle lokalområdet”, fx energiforsyning, grønne områder, lokal skole og nye boliger, hvis det bliver aktuelt (Schmidt,

Ibsen og Iversen, 2023). Tilsvarende viser en undersøgelse, at tilflyttere til små bysamfund i højere grad end tilflyttere til større lokalsamfund tillægger det betydning for deres valg af bolig, at der er ”et aktivt foreningsliv og fællesskab” (Fremforsk, 2022: 31).

Perspektiver

Analysen viser, at foreninger i landdistrikter involverer sig i lokalsamfundet på mange områder, men at viljen til at engagere sig er størst i de mindste lokalsamfund. Trods dette formår foreningerne sjældent at forhindre lukning af kommunale institutioner, nedlæggelse af arbejdspladser og dagligvarebutikker eller befolkningsafvandring. Det viser caseanalyser i otte lokalsamfund i de kommuner, hvor denne undersøgelse er gennemført (Iversen, Fehsenfeld og Ibsen, 2023b). Analysen viser imidlertid, at der i de mindre lokalsamfund i landdistrikterne er et potentiale for, at foreningerne og civilsamfundet i bredere forstand kunne spille en større rolle for lokalsamfundets bevarelse og udvikling. Her vil vi til sidst diskutere forudsætningerne for, at det kan ske.

For det første er det sandsynligt, at bedre kommunale rammer og vilkår for foreningernes involvering i kollektive opgaver, som kommunen normalt har ansvaret for, kunne give foreningerne og civilsamfundet en stærkere rolle. Den beskedne offentlige støtte til nogle foreninger har lille betydning, og selvom lokalråd, der ofte er dannet på initiativ fra kommunen, engagerer sig meget i lokalsamfundet, har de fleste begrænset kapacitet til at indgå i driftsopgaver. Men hvis retten til og vilkårene for, at civilsamfundet selv driver skole, daginstitution, plejehjem, aktivitets- og mødefaciliteter eller dagligvarebutik, forbedres, øges sandsynligheden for bedre udnyttelse af foreningernes og borgernes vilje til at involvere sig i lokalsamfundet. Inspirationen for rammerne, der kunne give foreningerne en stærkere rolle i lokalsamfund i landdistrikter, kan hentes fra principperne for et associativt demokrati (Hirst, 1994; Ibsen, 2021).

For det andet er det vigtigt, at der lokalt findes faciliteter, som kan bruges til mange forskellige formål og aktiviteter, hvilket såvel foreninger som borgere er bevidste om. Historisk har forsamlingshuse, skoler og idrætshaller været afgørende for foreningslivet. Det ovenfor nævnte kvalitative studie (Iversen, Fehsenfeld og Ibsen, 2023b) i otte lokalsamfund tyder imidlertid på, at der er behov for flere multifunktionelle faciliteter, som kan være lokalsamfundets fælles forsamlingshus.

For det tredje er der behov for at udvikle foreningerne, så de i højere grad har interesse i og kapacitet til at engagere sig i lokalsamfundet. Denne og andre undersøgelser (Ibsen og Levinsen, 2019a, 2019b) viser, at det især er foreninger, der først og fremmest ser sig selv som foreninger for et afgrænset lokalsamfund

og i mindre grad for en specifik aktivitet og samtidig har forholdsvis mange medlemmer og frivillige, der engagerer sig i lokalsamfundet. Det tyder på, at der er behov for foreninger af en vis størrelse, der både har et tydeligt lokalt sigte og giver borgerne mulighed for at dyrke forskellige aktiviteter og arbejde for forskellige interesser, så de kan samle mange af lokalsamfundets borgere og derved give foreningen den nødvendige kapacitet til at spille en rolle i lokalsamfundet.

Supplerende materiale

Supplerende materiale til artiklen findes via links i teksten.

Litteratur

- Ansell, Christopher (2003). Community embeddedness and collaborative governance in the San Francisco Bay Area Environmental Movement, pp. 123-144 i Mario Di-ani og Doug McAdams (red.), *Social movements and networks: Relational approaches to collective action*. New York: Oxford University Press.
- Boje, Thomas P. og Bjarne Ibsen (2006). *Frivillighed og nonprofit i Danmark – omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse*. København: Socialforskningsinstituttet 06:18.
- Enjolras, Bernard og Håkon S. Trætteberg (2021). Interactions between local government and voluntary organizations: Theoretical perspectives, pp. 23-42 i Bjarne Ibsen (red.), *Voluntary and public sector collaboration in Scandinavia: New approaches to co-production*. London: Palgrave Macmillan.
- Erhvervsministeriet (2020). *Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2020*. (23.03.21).
- Eriksen, Sidsel (1996). *Stationsbyens samfund. Folk og foreninger i Grindsted 1880-1940*. Overgaard Bøger.
- Espersen, Helle Hygum, Torben Fridberg, Asger G. Andreasen og Niels W. Brændgaard (2021). *Frivillighedsundersøgelsen 2020*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. København.
- Forsberg, Peter, Evald Bundgaard Iversen og Jens Høyer-Kruse (2017). *Organisering, styring og ledelse af idrætsanlæg i Danmark*. Odense: Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik.
- Fremforsk (2022). *Bosætning i mindre landsbyer og landdistrikter i dag og i fremtiden*. Center for fremtidsforskning. www.fremforsk.dk.
- Hall, Michael H. et al. (2003). *The capacity to serve: A qualitative study of the challenges facing Canada's nonprofit and voluntary organizations*. Toronto: Canadian Centre for Philanthropy.

- Henriksen, Lars S., Kristin Strømsnes og Lars Svedberg (red.) (2019). *Civic engagement in Scandinavia: Volunteering, informal help and giving in Denmark, Norway and Sweden*. Springer.
- Hirst, Paul (1994). *Associative democracy. New forms of economic and social governance*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Ibsen, Bjarne (red.) (2020). *Den frivillige kommune*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Ibsen, Bjarne (2021). Associationalism and co-production: A comparison of two ideals for participatory democracy, pp. 163-194 i Bjarne Ibsen (red.), *Voluntary and public sector collaboration in Scandinavia: New approaches to co-production*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Ibsen, Bjarne (2024). *Kommunale forskelle på frivilligt arbejdes udbredelse*. Kort Fortalt. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Ibsen, Bjarne og Helle Hygum Espersen (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører*. KORA
- Ibsen, Bjarne og Ulla Habermann (2006). Definition af den frivillige sektor i Danmark, i Thomas P. Boje og Bjarne Ibsen (red.), *Den frivillige sektor i Danmark*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Ibsen, Bjarne og Evald Bundgaard Iversen (2022). *Foreningslivets engagement i lokal udvikling i landdistrikter*. Movements 2022:6. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Ibsen, Bjarne og Klaus Levinsen (2019a). *Foreninger og frivillige i samspil med kommunale institutioner og forvaltninger 2018*. Movements 2019: 6. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Ibsen, Bjarne og Klaus Levinsen (2019b). *Collaboration between sports clubs and public institutions*. *European Journal for Sport and Society* 16 (2): 187-204.
- Ibsen, Bjarne, Malene Thøgersen og Klaus Levinsen (2013). *Kontinuitet og forandring i foreningslivet*. Movements 2013: 11. Syddansk Universitet.
- Iversen, Evald Bundgaard, Michael Fehsenfeld og Bjarne Ibsen (2023a). The role of civil society in securing self-assessed quality of life in rural areas, pp. 242-257 i Pia Heike Johansen, Anne Tietjen, Evald Bundgaard Iversen, Henrik Lauridsen Lolle og Jens Kaae Fisker (red.), *Rural quality of life*. Manchester: Manchester University Press.
- Iversen, Evald Bundgaard, Michael Fehsenfeld og Bjarne Ibsen (2023b). Where do we meet? Exploring how facilities and meeting places in rural areas contribute to quality of life. *Journal of Rural Studies* 97: 235-242.
- Iversen, Evald Bundgaard, Eva Berthelsen Schmidt og Bjarne Ibsen (2023). *Civilsamfundets betydning for lokal udvikling i landdistrikter*. Movements 2023:6. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.

- Levinsen, Klaus og Bjarne Ibsen (2020). Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner, pp. 45-65 i Bjarne Ibsen (red.), *Den frivillige kommune. Samspillet mellem den frivillige og den offentlige sektor*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- March, James G. og Johan P. Olsen (1989). *Rediscovering institutions: The organizational basis of politics*. New York: Free Press.
- Meyer, John W. og Brian Rowan (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology* 83 (2): 340-363.
- Natorp, Hans og Charlotte Bach Thomassen (2022). DIF og DGI: Vi overser idrættens potentiale på sundhedsområdet. *Altinget Sundhed*, 5. december.
- Putnam, Robert (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, Robert (2006). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies* 30 (2): 137-174.
- Realdania (2023). *Livskvalitet på landet. Mennesker, steder og fællesskaber*. Realdania.
- Schmidt, Eva Berthelsen, Bjarne Ibsen og Evald Bundgaard Iversen (2023). *Borgernes holdning og bidrag til lokal udvikling i landdistrikter*. Movements 2023: 4. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Scott, W. Richard (1995). *Institutions and organizations*. Los Angeles: Sage Publications.
- Scott, W. Richard (2013). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Los Angeles: Sage Publications.
- Sørensen, Jens Fyhn Lykke (2016). Rural-urban differences in bonding and bridging social capital. *Regional Studies* 50 (3): 391-410.
- Sørensen, Jens Fyhn Lykke og Klaus Levinsen (2010). Foreningsengagement i små og store bysamfund. *Politica* 42 (2): 218-235.
- Thelen, Kathleen (1999). Historical institutionalism in comparative politics. *Annual Review of Political Science* 2: 369-404.
- Thuesen, Annette Aagaard, Sanne Pedersen, Louise Bjørklid Levinsen, Marie Thyssen Feddersen og Klaus Levinsen (2022). *Lokale med på råd og borgere i forening: kortlægning af lokalsamfundsforeningers udbredelse, karakteristika, aktiviteter og samarbejde*. CLF Report series nr. 80/20. Syddansk Universitet.
- Thøgersen, Malene (2012). *Institutionelle omgivelser og foreningslivet. Kommunalreformens betydning for samspillet mellem kommuner og frivillige foreninger*. Ph.d.-afhandling. Syddansk Universitet
- Toft, Jonna og Søren Prehn Jensen (2017). *Idrætsfaciliteter i Danmark 2017. Nøgletal fra facilitetsdatabasen.dk*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut.
- Udvalget for levedygtige landsbyer (2018). *Udvalget for levedygtige landsbyer. Afrapportering til regeringen*.